

“El Molino és com el far del Paral·lel”

Com vau encarar la restauració del Molino?

—És un procés llarg i excitant. Normalment és llarg i dolorós, però en aquest cas és llarg i excitant perquè, tot i que han estat onze anys de feina i dinou projectes diferents, la forma com s’ha produït el projecte ha estat atípica. Ha estat excepcional perquè amb l’Elvira Vázquez, la propietària del Molino, hem comprovat diverses variables. En un moment havia de ser el Petit Liceu, amb un conveni amb aquell teatre —un Liceu canalla al Paral·lel—; després una residència d’estudiants de teatre i després una escola de dansa, a més de cafè concert. Els dinou projectes eren també molt diferents en les dimensions: primer havíem d’estendre’ns cap a l’edifici veí, després per sota, unes altres vegades per sobre... L’edifici ho ha provat de moltes maneres. Finalment, fa sis anys es va prendre l’opció més semblant a la que ja existia: deixar l’escenari on era col·locat, amb els dos amfiteatres exactament com eren.

—El cafè concert de sempre?

—El cafè concert col·locat exactament com estava, amb les petitíssimes dimen-

Josep Bohigas, amb Francesc Pla i Iñaki Baquero, els seus companys de l’Estudi BOPBAA, és l’arquitecte del nou Molino, el cafè concert a l’entorn del qual gira el Paral·lel.

sions que tenia, però fent créixer la resta de l’edifici per totes les bandes possibles menys per una. Ha crescut per sota, on hem instal·lat la cuina; pel carrer del Roser, on hem penjat l’única escala que dona accés a tot l’edifici i per sota, per als camerinos; pel carrer de Vilà i Vilà, per sota de l’edifici veí, i també cap amunt, que és la novetat més visible, perquè ha permès de desenvolupar la característica verticalitat del Molino, que hem exagerat més per encabir, sobretot, els elements tècnics que donen suport a l’edifici.

—La part que no heu tocat és la façana principal.

—Exacte. Sempre hem entès que la icona del molí girant no havia de ser sotmesa a la nova volumetria. Per això el volum que ha crescut al darrere és sis metres més endarrere i aquí ha nascut una terrassa, que és just darrere les aspes, i que segurament és l’únic programa nou del Molino: una cocteleria amb una terrassa que té balcó sobre el Paral·lel i sobre l’escenari. Per poder ser com és ens hem hagut d’espavilar: fer-lo créixer per totes bandes i mantenir la sala en les condicions espacials i atmosfèriques que tenia originalment, i que segurament era el caràcter distintiu del Molino, és a dir, aquesta proximitat de l’escena amb el públic i aquesta verticalitat amb dos amfiteatres en un espai tan petit. Això ho hem exagerat i, segurament, si hi ha cap aspecte que sorprèn la gent quan entra és aquest. “Oh, què petit que és, però que alt que és.” Segurament és el més petit de Barcelona, però probablement és dels més alts del món.

—Què fa d’alçada, la sala?

—Trenta metres d’alt. En canvi, la sala fa onze per onze. És molt petiteta però radicalment alta.

—A més s’estreny a poc a poc cap amunt.

—Això es fa perquè una de les reflexions era deixar la façana antiga, que era com un *collage*. De primer, l’antiga de La Pajarera Catalana feta per l’arquitecte modernista Raspall fa un segle. Després va arribar un temerari, Josep Alemany, que hi va plantar un molí a la façana i que, tot i ser denunciat i amenaçat per l’ajuntament de retirar-lo, va esdevenir icona, molt més que no ho havia estat la del Raspall. A aquest *collage* ens hi sumem nosaltres. La façana del darrere tira una mica enrere com si fos un teló i deixa les aspes i el molí retallats sobre aquest fons neutre.

—Vosaltres no heu generat tanta polèmica com Alemany, de moment.

—No. L’única que en pot generar és la segona façana... Nosaltres, darrere del molí, volíem fer-hi un teló, i la idea escenogràfica del teló és representada per aquesta façana que hem fet ondular, que sembla moguda pel vent o pel ball, que en última instància dilueix la duresa del prisma que necessitàvem, tot ondulant-la amb aquestes làmines. Això, mig seriosament mig de broma, diem

que era com una capa de lluentons i, en comptes de lluentons, hi hem posat *leds*. Tota la façana es pot convertir en un reclam per a la ciutat o de la ciutat. El diàleg que genera aquesta façana es pot fer servir per anunciar allò que passa dins, però la ciutat també la pot utilitzar com a suport artístic, per vincular-se a les festes de la ciutat o del Paral·lel. Aquesta combinació de làmines i *leds* la vam provar per primera vegada a l'interiorisme de l'Octubre Centre de Cultura Contemporània de València. Allà els *leds* són entre les làmines i aquí són a les làmines mateix.

—L'interior és ample —tan ample com pot ser— a la base i s'estreny cap amunt.

—L'espai interior es troba atrapat entre tres façanes: la façana antiga, la façana nova —la que és com un teló— i la façana d'interior, que és boca d'escenari. Aquesta última es doblega, es plega fins a trobar-se amb la façana exterior i l'espai de dins queda atrapat entre el gest ondulant d'aquestes dues façanes.

—Formeu part també de la Fundació El Molino (FEM), que també vol recuperar el Paral·lel. És possible?

—Una de les coses més maques del projecte —també gràcies a l'Elvira Vázquez— és que de seguida ens vam adonar que el Molino, tot i ser molt petit, vehiculava tantes emocions de la gent del barri que gairebé mai no podem acabar d'explicar el projecte: s'hi acumulen les anècdotes, a la gent li salten les llàgrimes i reclamen la teva atenció

per explicar-te el seu Molino. Aquesta il·lusió excedia el projecte petitíssim del cafè concert i es va crear la fundació per impulsar la regeneració d'un carrer amb un potencial brutal, però que travessa hores molt baixes. En un tram de 500 metres hi ha set teatres, amb la possibilitat que se n'obrin un parell més. Té l'excepcionalitat d'unir dos punts tan importants com el Port i la Fira. És una alternativa a la Rambla —la *rambla dels pobres*, crec que en deia Maragall. És una oportunitat per a repensar el Paral·lel i redefinir un model de ciutat, més basat en la cultura i en una classe de lleure que ja és molt arrelat en aquest tram de ciutat. Simplement, coordinant les energies que l'envolten, tant del Poble Sec com del Raval com de l'Eixample com dels teatres, la Fira i el Port, a través del Molino, que és com un far, és possible.

—Necessiteu ajuda municipal?

—Amb l'ajuntament hem signat un conveni per repensar el pla d'usos, la secció del carrer, algunes normatives sobre el carrer i potencials que el Paral·lel encara té. Aquest conveni es va començant a materialitzar amb un primer estudi que ha encarregat a diversos estudis d'arquitectura i agents socials per veure quin potencial té. En el fons el Paral·lel és un desguàs d'aquests barris i la regeneració del Paral·lel pot ajudar també aquests barris.

—Tot i anar de baixa, el Paral·lel no ha perdut gens de simbolisme com a referent de l'espectacle.

—No tan sols no n'ha perdut, sinó que aquest mes s'han inaugurat el Molino, l'Artèria, és a punt de saber-se què se'n farà de l'Arnau, hi ha el solar del Talia, les Arenes serà un centre d'oci i espectacles... Han de passar moltes coses i serà un pol d'atracció. Ara és el moment d'aprofitar sinergies. Ja ha sortit als diaris que Ferran Adrià hi obrirà un local...

—De tapes, sí.

—Si tot això es vehicula bé, anirà bé. Una de les coses més maques que ha fet la FEM va ser la festa de FEM Paral·lel, que va reunir 90.000 persones. El carrer es va tancar per primera vegada, tothom es va congregar al carrer, es van fer tota mena d'activitats i es va demostrar que el carrer serveix per a alguna cosa més que perquè hi passin cotxes. A través d'allò que anomenem urbanisme efímer, vam provar el carrer per saber què donava de si. I vam contrastar les voluntats dels veïns. Una acció privada va activar tot un seguit d'energies, totes de caràcter privat, i va quedar palès que són moltes i totes ens acompanyen.

—Diuen que la reforma del Molino us ha permès de gaudir d'un can can amb la Maña. Ha estat més que un treball d'arquitectura, tot plegat?

—He tingut diverses emocions simultànies durant aquest procés de veure'l créixer, fer visites d'artistes, conèixer-los allà, veure'ls, emocionar-se, ballar un can can amb la Maña en una presentació o veure'l, l'altre dia, inaugurat. Poques vegades passa que facis un edifici i acabis amb una festa. En el cas del Molino ha estat una setmana de festes.

—Quatre inauguracions, oi?

—Sí. I cada vegada veiem que tot allò que has pensat durant onze anys s'engega, funciona i a més emociona. La veritat és que és una cosa indescriptible. Però segurament el fet més curiós és que l'altre dia, enregistrant un programa de Catalunya Ràdio amb en Manel Fuentes, ens van fer pujar a l'escenari i ens van aplaudir. Ja és el summum! Que un arquitecte que acaba una obra pugui pujar a l'escenari i l'aplaudeixin...

—No us havia passat i no us tornà a passar.

—No. Us asseguro que fent habitatge social, quan acabes l'edifici ja no et deixen tornar a entrar.

Alex Milian